

Tagage, een KEI met scherpe kantjes en randjes

Uit groepsfoto jaarboek 1959

In mijn Rolducse jaren (1960-1966) had hij geen bijnaam. Tagage was Tagage met de klemtoon in zijn drielettergrepige familienaam op de middelste syllabe. Klonk als 'garage' of 'bagage' met zeer zachtfluisterende g's, maar zo noemden wij hem niet. 'Garage' zou puur een rijmwoord zijn geweest als bijnaam, want het was onbekend of hij een auto had. 'Bagage' zou de spijker op zijn kop zijn geweest, want deze leraar klassieke talen had gewoon een dikke buik. Hij had dat gemakkelijk kunnen camoufleren met het dragen van een zwart pak met zwart hemd en priesterboord. Maar zo niet Tagage. Ik heb hem nooit anders gezien dan in een klassieke, zwarte priestertoog tot op zijn enkels met opvallende knoopjes die van boven naar beneden exact zijn uitstekend en opvallend profiel volgden. In filmfragmenten uit de late jaren veertig en begin jaren vijftig had hij op jongere leeftijd nog niet zo'n bollend figuur en droeg hij ook nog de brede zwarte band over zijn toog. Hij droeg in mijn jaren zijn buik zonder gêne met trots recht vooruit en legde er ook, staande voor in de klas af en toe zijn handen bovenop. Dat kon gewoon. Toog, knoopjes, boordje, maar Tagage was niet compleet zonder een zwarte bonnet. Die droeg hij altijd op zijn nagenoeg geheel spiegelende schedel. Hij lachte vaak met zijn vriendelijke bolronde gelaat. Je zou hem qua uiterlijk en uitstraling kunnen vergelijken met een goedmoedige, vrolijke boerenpastoor, die van lekker eten en drinken hield. Maar vergis je niet. Deze man was een leraar klassieke talen met een woest geheugen, een scherpe tong, waarmee hij kon spotten en hij was ook een autoriteit op het gebied van het vertalen van moeilijke oude teksten. Hij lachte vaak hartelijk, maar o wee, als je je huiswerk niet kende, de opgegeven regels tekst niet had bekeken of vertaald. Daarom was hij ook tot op zekere hoogte gevreesd; de jongens hadden respect voor hem. Zijn voornaam was ook totaal onbekend. Hij heette Jo Tagage, zijn doopnamen, hem gegeven vlak na zijn geboorte in Venlo op 18 juli 1913, waren Jean Marie Baltus Tagage.

Foto uit fotoarchief Rolduc, gemaakt op 6 februari 1959 ; het lerarencorps bij afscheid van Mgr. Moors als president van Rolduc. Voor de namen bij deze foto van de leraren zie jaarboek 1959 bladzijde 90. Bovenste rij links Jo Tagage vlakbij beeld van St. Jozef. Voorste rij zittend, derde van links Stroux waarover later. Tweede van rechts zittend Pop, jawel bij uitvergroten foto zichtbaar, met sigaartje of sigaret in linkerhand. De opstijgende rook is ook nog zichtbaar.

Apenootjes

Naar verluidt uit zijn familiekring zou Tagage in de jaren vijftig toch een leuke bijnaam hebben gehad. Misschien dat hij als docent Latijn - mensa hortus laudo laudas enz. - op de eerstejaars in hun korte broeken en plusfours nog een echt vriendelijke indruk maakte. Ze noemden hem, grinnikend, 'Apenootjes/ Apeneutjes/ Apeneutsjes' naar rato van het thuisdialect natuurlijk. En vanwege zijn veronderstelde knabbelvoorkeur. Ik kan me niet voorstellen, dat hij tijdens de

lessen die ik bij hem mocht volgen, stiekem een pindanoot uit de dop drukte en achter de hand naar binnen smokkelde/smikkelde. Ik geloof niet dat we in mijn dagen of jaren nog baden aan het begin of bij het einde van het lesuur en het kruisteken maakten, zoals bijgaand nostalgisch filmpje laat zien. Als zeer gewaardeerd leraar Grieks kwam Tagage ferm stappend het klaslokaal binnen, als we compleet waren en onze gebruikelijke plaats hadden ingenomen. Hij brandde meestal gelijk los. Zo zal ik nooit het eerste lesuur vergeten, dat hij aan de beroemde Herodotus van Halicarnassus (het huidige Bodrum aan de Turkse zuidwestkust) wijdde. Ik had in het voorgaande jaar (IV Gym) een prachtige, in donkerrode boekbinding uitgegeven exemplaar van “Herodotus Historiën” bezorgd door Hondius en Schuursma, zevende druk, december 1959 (624 blzz, met kaart), op de kop getikt bij de Missieclub, deftiger Boekhandel Missievereniging Rolduc, voor de toen ook al spotprijs van 6 gulden vijftig. De Missieclub, daar kon je je afgewerkte schoolboeken inleveren. De boeken werden opgeknapt en tegen zeer billijke prijzen als tweedehands verkocht aan opvolgende leerlingen. De baten van deze nuttige en ook profijtelijke handel gingen naar de missie, dat spreekt.

Foto Laur Crouzen.

Vette punt

Welnu, met waarschijnlijk ongeveer zo'n exemplaar van het Herodotusboek zwaaide Tagage ons toe. Hij lachte schalks, licht spottend en sprak de volgende historische woorden. “Beste jongens, ik zie dat velen van jullie, al het juiste boek van de befaamde Herodotus in bezit hebben. Dat gaan we natuurlijk proberen te lezen. Nu denk je natuurlijk: dit is de tekst zoals deze beroemde reiziger en schrijver uit de vijfde eeuw voor Christus hem heeft neergepend. Dat dacht je maar. Mijnheer Schuursma, de bezorger van dit boek, heeft deze tekst, die oorspronkelijk zonder enig leesteken,(ja ja, dat heet interpunctie, weet je nog?) is neergepend met de hand, van hoofdletters en punten en komma's voorzien. Een hoofdletter aan het begin van een zin. Een komma, waar een bijzin begint en eindigt, en een dikke, vette punt, waar de zin eindigt. Geloof me, daarmee is het belangrijkste werk al gedaan. Je kunt al zien wat er staat. Qua structuur, qua indeling, bedoel ik natuurlijk. Neem nou die hoofdletter aan het begin en die dikke vette punt aan het eind. Vergis je niet: er staan ook punten in een zin, die iets hoger in de tekst staan dan de punten ter hoogte van de basis van de letters. Dat zijn geen afsluitpunten van een zin, maar dubbele punten. Er wordt iets uitgelegd, verduidelijkt of er volgt een uitspraak/citaat. Oké, tussen een hoofdletter (niet die van een naam, natuurlijk) en een punt daar staat het. Hou er je

vingers maar bij van beide handen. Daartussen staat de boodschap, de mededeling. Datgene wat de schrijver wil zeggen, vertellen in ieder geval wil vastleggen. Zoek dan een eerste naamval van een substantivum, een zelfstandig naamwoord, natuurlijk. Wie zei dat hier? Jij? Goed zo, jongen. Een eerste naamval betekent natuurlijk, dat het hier om het onderwerp van de zin gaat. Om iemand die iets doet of meemaakt, of om een voorwerp, dat beschreven wordt enz. Zoek dan een werkwoordsvorm, of beter persoonsvorm. In combinatie met het onderwerpwoord ben je er dan al bijna. Laat het woordenboek rustig nog even dicht, daar heb je nog tijd genoeg voor. Wat zei ik nou, Janssen? DICHT! Gaat me dat jong daar zitten bladeren. Je hoeft nu alleen nog maar te luisteren, jongen. Gaat-ie-me-daar keihard zitten ritselen met bedrukt papier, ts ts ts. We moeten tussen hoofdletter en lage punt eerst nog even de voegwoorden opsnorren en de voorzetsels. Aan die woordjes hangen de bijzonderheden, de kleinigheidjes van een zin. De bijzinnetjes en de bepalingen. En dan zijn er natuurlijk nog de derde en de vierde naamval. Kunnen voorkomen in elke zin, maar wat je daarmee moet dat heb je toch al lang gehad. Dit is toch Vijf Gym, niet? ” Ως εφ'ατ', Hoos ephat' zou Homeros schrijven/zeggen. Zo sprak hij, betekent dat. En dan lacht hij zijn spottende lach, helemaal niet boosaardig, maar prikkelend, uitdagend en van een hoog pedagogisch gehalte.

Scherpzinnig

Deze briljante peroratie van een scherpzinnig man is me altijd bijgebleven en is me blijven prikkelen zodra een onbegrijpelijke tekst in een vreemde taal, ja zelfs in een vreemd schrift me onder ogen kwam. Ook bij Egyptische hiërogliefen en tenslotte ook Chinese karakters. Alleen gaat in het moderne Mandarijn Chinees Tagages aanpak niet meer echt op. Chinees is een inflexe taal, dat betekent, nul naamvallen, geen verbuiging, nauwelijks tijden en vormen van werkwoorden. Daar zijn volgorde, context en tijdwoordjes als gisteren en morgen alles bepalend. Chinezen lijken te schrijven, zoals wij dichten, maar dat uiteraard geheel ter zijde... Op deze wijze uitgedaagd door Tagage heb ik in Rolducs studiezalen uren, dagen, weken, maanden en jaren doorgebracht met ritselen. Overigens haastte de goede Tagage ons een andere belangrijke vertaaltruc voor Herodotus bij te brengen. Dat moet al meteen in het tweede lesuur zijn geweest. Het ging over het Griekse woordje 'λεγουσιν'. Lees: legousin en dat betekent zij zeggen. Ik laat het hem in zijn eigen woorden uitleggen. "Jongens, luister eens. Kom je het woordje 'λεγουσιν' tegen in de tekst van dat mooie dikke boek, dan moet er een flinke rode lamp gaan branden in je hoofd. Het is oppassen geblazen dan! "Zij zeggen", staat er en dat betekent dat Herodotus zijn bronnen aanhaalt. Hij gaat vertellen wat Egyptische priesters,

mensen van een bepaald volk of anderen hem verteld hebben over de dingen waarnaar hij vroeg als een soort reisjournalist. Zij zeggen, dat en dan komt het. De inhoud van wat mensen zeggen wordt in het Grieks en in het Latijn trouwens ook met een bepaalde woord constructie weergegeven.

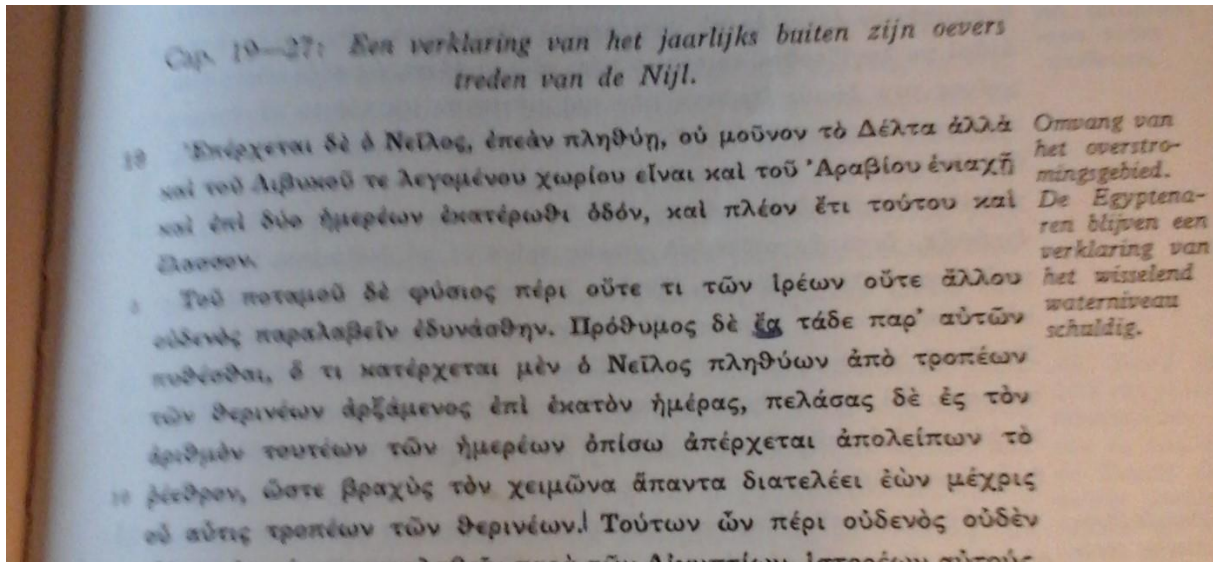
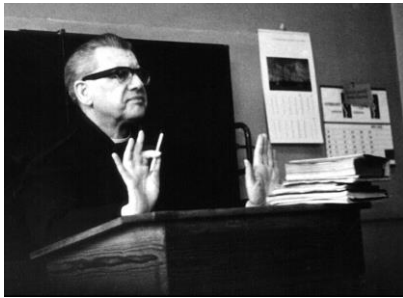

Foto Laur Crouzen.

Bijvoorbeeld: De priesters zeggen, dat de Nijl telkens in dezelfde maand op een vast tijdstip elk jaar buiten de oevers treedt. Korter: dat de Nijl overstroomt. Het Nederlands gebruikt een bijzin met ‘dat’ ervoor. Het Grieks de onbepaalde wijs van een werkwoord gekoppeld aan het onderwerp van onze dat-zin in de vierde naamval. Wij noemen dit al vele eeuwen de accusativus-cum-infinitivo-constructie. Let hier dus op, want waar je een eerste naamval als onderwerp van de bijzin verwacht, staat er nu een vierde en de specifieke werkwoordsvorm wordt een onbepaalde wijs. Nu doet zich het vervelende feit voor dat Herodotus bij het vertellen van andermans verhalen niet telkens met ‘λεγουσιν’ begint, maar die bronvermelding gewoon weglaat om de vaart in het verhaal te houden, maar de rest van de constructie verandert niet. Het onderwerp van zo’n zin is dus een vierde naamval, normaal het lijdend voorwerp, en de keurig aan het onderwerp aangepaste werkwoordsvorm blijkt de onbepaalde wijs van het werkwoord. Als jullie dit niet onthouden, zoek je je suf, vrienden.”. Ik wilde bij wijze van Herodotisch grapje op dit moment in de uitleg langs mijn neus opmerken: “Ze zeggen zoveel, mijnheer”. Ik heb dat niet gedaan, de opwelling onderdrukt, goddank, want Tagage zou dat zeker niet leuk gevonden hebben, om het zachtjes uit te drukken.

Pap

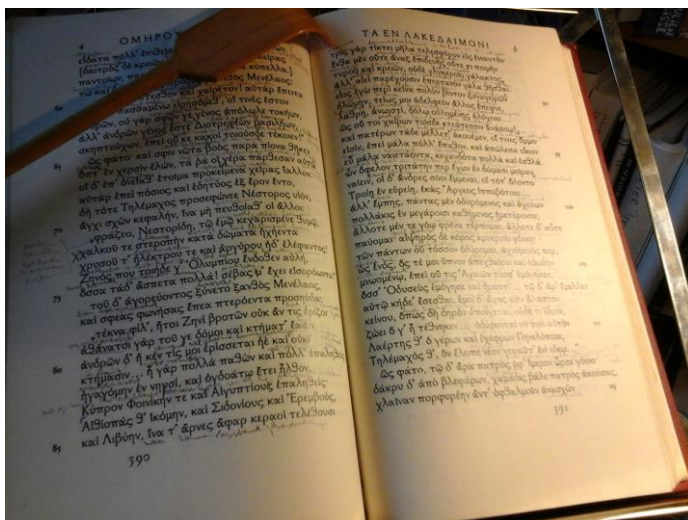

Uit collectie Crombach

respectvol Pap of Pap Stroux genoemd nam ons bij de hand tussen de zangerige verzen van Homeros. Dat ging heel rustig en stapje voor stapje, maar wel gedegen en als het soms wat rumoerig in de klas was, keek de Pap een beetje verveeld vanaf zijn hoogzit annex kathedor voor in de klas schuin naar beneden naar het volk. Hij strekte zijn armen naar voren, toonde zijn verkreukelde handpalmen aan de leerlingen en zei op bezwerende toon met een rollende Maaslandse ‘r’: “Rrrrast,

Voor Grieks hadden we nog Plutarchos, een moeilijk formulerende biograaf uit de klassieke oudheid en tenslotte ieders favoriet: de oude Homeros. Vanwege de beeldenrijke taal, de versierende bijvoeglijke naamwoorden (epitheta ornantia) en de homerische vergelijking. Een van de oudsten van het

docentenkorps, Frans Stroux, door iedereen

net”. Meestal keerde de rust in het lokaal dan snel weer terug en konden we de volgende regel aanpakken. Totdat we bij deze regel kwamen, vers 86 in boek delta van de Odyssee: ” **τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἑνιαυτόν.**” Zie rechtsboven op foto hiernaast.

Foto Laur Crouzen.

Waar de ooien drie keer in een vol jaar lammeren werpen, luidt de vertaling. Dat wisten we niet a la minuut, toen, maar dan zegt Pap Stroux plompverloren: “O, wacht eens, dit gaat over lammerende ooien en zo, neen dat is veel te moeilijk, nèt. Dat hoeven jullie niet te doen, hoor. Ik zoek wel even andere verzen. ”. Dat moet je natuurlijk niet tegen viergymmers zeggen, die al vol onder de invloed van een forse dosis testosteron staan. En sowieso is het te – moeilijk - om - te - vertalen - vonnis voor alerte en pientere gymnasiastjes een regelrechte uitdaging om toch door te lezen en te proberen er wat van te maken in de hoop minnekozende herders en zwijmelende, half ontklede herderinnen in de Griekse regels te ontwaren.

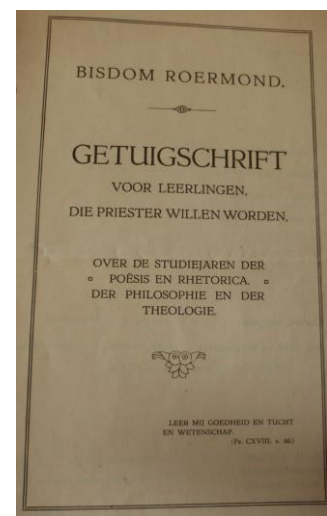
Toelichting Laur Crouzen bij schilderij: *Als Homerus-pubers op Rolduc stelden wij ons zo de herderin voor die al die ooiën bij het lammeren moest helpen. Gelukkig wisten wij in onze onschuld toen nog niet, dat het afbeelden van een rijpe duiventros in de Gouden Eeuwse beeldtaal van de schilder Abraham Bloemaert (Gorkum 1566-Utrecht 1651) een keihard innuendo was. Het schilderij hangt in de Staatliche Kunsthalle in Karlsruhe en de bron van de afbeelding is Wikimedia.org.*

“Hier zit meer achter”, ging er hikkend door de vriendengroepjes op de gang heen na afloop van die les. Gelukkig had ik toen nog niet de beschikking over het fameuze Mehler Woordenboek op de gedichten van Homèros, achtste druk 1947. Anders was ik met mijn vertaalreputatie de klos geweest en had ik voor de hele jongerenschaar op zoek kunnen gaan naar de willige herderinnen met mijn neus in die stokoude Mehler. Iedereen zou behoorlijk op de koffie zijn gekomen want na die opmerking over die woest lammerende ooiën gaat het epos verder met de deprimerende, tranen trekkende toestand, waarin de schone Helena en oorlogshitser Menelaos, beiden verantwoordelijk voor de Griekse aanval op Troje, terecht zijn gekomen. Dat heeft de Pap ons natuurlijk willen besparen zo vlak voor de Mammoetwet van Roermondenaar Jo Cals, die de nieuwe generaties gymnasiasten van zoveel genoeglijke uurtjes vertaalpuzzelarij heeft beroofd met zijn zucht naar Algemeen Vormend Onderwijs en zijn pretpakketten. Wij wisten nog van niks, maar Pap had de afbraak van het onderwijs in de klassieken al heel lang boven de horizon zien hangen.

Filosofie

Vragen naar hoe het is afgelopen met Tagage is tegelijk ook een beetje vragen hoe het begonnen is met deze onvergetelijke leraar. Welnu Tagage, geboren op vrijdag 18 juli 1913 te Venlo, volgde van 1925 tot 1931 het gymnasium in Venlo. Uit recent in het Rijksarchief Limburg te Maastricht door Math Dicker opgedoken documenten (Rijksarchief Limburg, Onderwijsinstellingen van het derde Rolduc, Inventaris nr. 365) blijkt dat de jonge Jo Tagage een leerling was van het St. Thomascollege, afdeling Gymnasium A, van 1 september 1925 tot juli 1931.

Het gaat om een getuigschrift voor leerlingen die priester willen worden met als opschrift bovenaan de omslag “Bisdom Roermond”. Het St. Thomascollege – nu het Valuascollege – had een klein internaat met gemiddeld 80 leerlingen, opgericht door de paters Augustijnen, die ook op de andere schoolvormen van het St. Thomas onderwijs gaven. Het internaat als onderwijsvorm was in die jaren nog zeer populair, maar is ook rond de jaren zestig in Venlo gesloten. Deze eerste pagina wordt versierd met vers 66 van

School of scholen van voorbereidend hooger onderwijs met aantal jaren : *St. Thomascollege, Venlo op'd gymnasium A 1 Sept 1925 - Juli 1931 1-6 klassen*

psalm 118 (“Leer mij goedheid en tucht en wetenschap” in de meest recente Bijbelvertaling luidt de tekst : “Leer mij goed oordelen en onderscheiden.”

Het lijkt daarom zeer waarschijnlijk dat Jo Tagage een interne leerling aan het St. Thomas is geweest. Immers de toenmalige St. Thomas-rector pater A. de Wit rapporteerde na de gymnasiumjaren wel Tagages gevoelens van priesterroeping aan het bisdom tegelijk met een indruk van zijn karakter en persoon en zijn aanleg:

Seminarie- of College te *Venlo*
 Gezondheidstoestand : *normaal*
 Karakter : *goed*
 Vroomheid : *goed*
 Gebruik der H. Sacramenten. *goed.*
 Aanleg : *soliditeit*
 Vlijt : *veel*
 Kundigheden : *ruim voldoende*
 Gedrag : *zeer regelmatig*
 Omgang : *goed*
 Orde en zindelijkheid : *goed*
 Bemerkingen en aanmerkingen : *P. A. de Wit rector*

Jo had een goed karakter, scoorde ook 'goed' voor vroomheid en gebruik der H. Sacramenten (biecht, misbezoek en communie). Zijn aanleg wordt 'voldoende' genoemd en bij vlijt staat 'veel'. Zijn kundigheden zijn 'ruim voldoende'. Hij is en zeer goed opgevoede vent, want zijn gedrag is zeer regelmatig, zijn omgang zelfs 'goed' en diezelfde term krijgen ook zijn 'orde en zindelijkheid'. Het zijn allemaal termen uit een ver verleden. Het is vaak moeilijk in te schatten voor welke eigenschappen ze nu precies staan en dat is ook deel van hun functie, ook in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw, dunkt me. Daarna vertrok hij naar Rolduc naar de filosofie voor twee jaar, 1931 en 1932, maar in plaats van gelijk door te stromen naar het Groot-Seminarie in Roermond, gaat hij klassieke talen studeren in Nijmegen en slaagt op zaterdag 24 juni 1939 voor zijn doctoraal klassieke talen. Dit alles geeft te denken over het voornoemde

Augustijner getuigschrift dat zijn aanleg ‘voldoende’ noemt. ‘Veel’ of ‘zeer veel’ had zeker ook gekund.

Van september 1939 tot september 1940 heeft Tagage vervolgens nog een jaar les gegeven in de klassieke talen aan het gymnasium van de paters Franciscanen te Venray en toen pas besloot hij naar het Grootseminarie te gaan. Na een ‘leerpauze’ van twee jaar. Van 1942 tot 1946 volgde hij de eigenlijke priesteropleiding te Roermond, afgesloten met zijn priesterwijding op dinsdag 6 april 1946. Met zijn graad in de klassieke talen kon hij toen meteen in september 1946 beginnen als leraar Latijn en Grieks (eerst Latijn in de lagere jaren tot 1957 en daarna met veel verve Grieks) aan het toen pas drie jaar oude kleinseminarie Rolduc. En nog eens 17 jaar later rond 1964 stond hij voor mijn leergierige neus met het Herodotusboek te zwaaien. In het jaarboek 1933 is een foto van de hoogste klas filosofie; het lijkt er

op dat Tagage daarbij staat, precies achter de twee leraren. E.e.a. zal nog worden onderzocht.

PHILOSOPHIE SUP.

Sigismund

Onze Tagage kwam uit een Venlose familie, zo vertelt me zijn volle neef Jan Tagage aan de telefoon, en hij werd in de familiekring bij zijn voornaam Jo genoemd. Die naam is bij mijn weten onder zijn leerlingen nooit gevallen en neef Jan – “Ik ben de laatste van de generatie van Jo en heb me verdiept in de familiegeschiedenis en de verklaring van onze opvallende achternaam” - vertelt me aan de telefoon, dat Jo’s vader Sjang heette en de oudste was van een gezin van dertien kinderen en dat zijn vader Graad heette en de jongste van het stel was. Jo had nog een oudere broer Thei, twee zussen An en Mie, en zijn jongere broer Bèr, die veel bekender was onder zijn ‘kloosternaam’ Sigismund, nadat hij op zondag 15 augustus 1944 ingetreden was bij de bekende Broeders van de Beijart in Maastricht. Sigismund Tagage (Venlo, zaterdag 9 september 1922 – donderdag 26 april 2012) was in gelijke mate behept met onderwijzen en leraren als zijn 13 jaar oudere broer, maar timmerde ook in andere opzichten meer aan de weg als Jo. Hij was vooral curator en conservator van de fameuze schatkamer van de St.

Servaaskerk, thans basiliek, te Maastricht, maar was eerder ook broeder/onderwijzer aan de Aloysiusschool en later in zijn leven pastoor in Mariaberg en het Wittenvrouwenveld. Want ook hij ging filosofie studeren op Rolduc, kreeg toestemming om als broeder theologie te gaan studeren aan het grootseminarie in Roermond en ontving zijn priesterwijding op zaterdag 13 juni 1981.

Lijdensweg

Terug naar Jo. Zoals bekend ging Rolduc ter ziele als onderwijsinstituut voor jongelui. Ik zal de lijdensweg hier kort weergeven. Begin jaren zeventig ging het niet langer met het internaat: teveel afzwaaiers, te weinig nieuwe aanmelders. Het internaat ging officieel dicht in juli 1971 en daarmee ook het kleinseminarie. Er waren nog dertig jongens intern. Zij mochten blijven en hun schooljaren afmaken. De laatste was Ger Tax. School en internaat waren eind jaren zestig al gescheiden en daarom bleef het categoriaal katholiek gymnasium Rolduc voor externe leerlingen uit Kerkrade en omgeving open. Dat gymnasium fuseerde in 1996 met het Kerkradse Antonius Doctor College tot College Rolduc en kwam daarmee onder de koepel van de Stichting Voortgezet Onderwijs Parkstad Limburg en vanaf die tijd ontstond er een ware fusiegolf. In januari 2009 ging het Eyckhagen College in Schaesberg samen met College Rolduc onder de naam Charlemagne College en verdween na vele, vele eeuwen de naam Rolduc uit de onderwijswereld. Er is ook nog een tijd sprake geweest van een locatie Rolduc in Landgraaf en de Holz, maar uiteindelijk bleef van het historische gebouwencomplex Rolduc niets over in een steeds maar fuserende en bezuinigende onderwijswereld.

Blerick

Dat is allemaal gelukkig voorbijgegaan aan Jo Tagage, leraar klassieke talen. Hij wilde op Rolduc blijven en wie niet? Na het instorten van het internaat heeft hij misschien nog een tijd lesgegeven aan het overgebleven katholiek gymnasium, dat is niet zeker, maar uiteindelijk wordt hij op 1 augustus 1975 al docent aan het Seminarie Rolduc, dat aan de hand van bisschop mgr. Dr. Jo Gijsen in 1974 begon als convict in een Rolducse vleugel en later uitgroeide tot het grootseminarie van het bisdom Roermond. Hij werd gehuisvest in een aanbouw van de oude gymzaal aan de Duitse kant van de grote cour. Hij zal daar in juli 1978 zijn burgerlijk pensioen en ook zijn priesterlijk emeritaat bereikt hebben. Ik ga puur op zijn geboortjaar af, want hierover ben ik niets tegengekomen in publicaties uit mijn Rolduc-archief. Naast zijn aanstelling als docent aan het grootseminarie was Jo Tagage ook parochie-assistent in de St. Hubertus-kerk in Blerick bij Venlo. Na zijn

vertrek uit Rolduc verhuist hij terug naar Venlo, de zetel van de familie en trekt in bij zijn jongere zus An, zo vertelt neef Jan Tagage.

Jo Tagage overlijdt in Venlo op donderdag 21 november 1985, 72 jaar oud. Hij heeft niet lang van zijn pensioen/emeritaat kunnen genieten, bleef ook tot zijn laatste jaar parochie-assistent in Blerick. Zijn uitvaart was dan ook vanuit de Blerickse St. Hubertuskerk. “Het was erg druk”, herinnert zich neef Jan Tagage.

“Vanuit Kerkrade/Rolduc, de laatste plek waar hij onderwijs, had gegeven kwamen veel bussen met mensen.”

Vraag

En dan nu de vraag, die ik me zelf mijn hele leven zo nu en dan gesteld heb. Vijf, zes jaar van mijn leven heb ik enorm veel plezier beleefd aan het analyseren, begrijpen en aanvaardbaar vertalen van oude Griekse teksten. Zeer oude teksten soms. Zo gaat de verwoesting van Troje terug tot de Griekse Bronstijd, ongeveer 1300 v. Chr. De ruïnes werden gevonden door Heinrich Schliemann in 1870. vlakbij Hissarlik aan de noordwestkust van het huidige Turkije. De tekst van Ilias en Odyssee is eerst steeds mondeling voorgedragen of gezongen en zo overgedragen van vader op zoon tot hij tenslotte vele eeuwen voor Christus, (geschat wordt 800 v. Chr) op perkament opgeschreven is en vastgelegd. Herodotus' grote reisverslag en onderzoek naar vreemde volkeren en culturen is van veel jongere datum, maar nog altijd uit de vijfde eeuw voor Christus en qua datering veel beter aan te wijzen. En tegen deze achtergrond stelde ik me de vraag: *loopt er een lijn door naar het moderne Grieks, de taal die zo'n vreemde uitspraak laat horen, terwijl aan het alfabet, de schrijfwijze niet zoveel veranderd is?* Nu ben ik tot de eerste week van oktober 2016 nooit in Griekenland geweest, vreemd voor zo'n al te fanatieke gymnasiast, mag iedereen nu denken. In die gedenkwaardige eerste oktoberweek, trokken wij met een klein gezelschap zeer geïnteresseerden langs de prachtige plekken van de Griekse, klassieke beschaving: Akropolis Athene, Mycene, Sparta, verschillende mannenkloosters in diepe kloven, Epidauros met zijn enorm amfiteater, Olympia, daar stond ik paf, en het ongelooflijke Delphi. Dit alles aan de hand van onze gids en begeleidend historicus Argiris Angelou, die voortreffelijk Zuid-Nederlands sprak zonder accent dankzij zijn vrouw, afkomstig uit de Lage Landen bij de Zee. Ergens tussen het oeroude Mycene en het moderne Sparta vertelt Argiris ons hoe de Griekse taal van al die oude poëten en schrijvers als Homerus en Herodotos veranderd is in Nieuw-Grieks of modern Grieks met zijn voor gymnasiasten zo merkwaardige uitspraak van veel klinkers. Hij zet hoog in: Er

bestaat helemaal geen Nieuw Grieks of Modern Grieks. Het Grieks, zoals het nu gesproken wordt in dit land is al meer dan tweeduizend jaar oud. De huidige uitspraak van de klinkers en tweeklanken oi, ei, èta, soms epsilon en de u (upsilon) en ook de i zelf is een lange ie-klank. Dat heeft Alexander de Grote (Alexander III van Macedonië)(Pella, 20 juli 356v.Chr. – Babylon, 11 juni 323) dwingend ingevoerd, nadat hij als briljant militair strateeg en koning van Macedonië met zijn legers het Perzische Rijk verpletterde en veroverde en toen nog eens 22.000 kilometer naar het oosten trok tot aan de Indusvallei en alle volkeren die hij tegenkwam aan zijn gezag onderwierp. De taal van de overheid in zijn enorme rijk, dat na zijn dood snel uiteenviel, was natuurlijk Grieks, maar dat was voor de onderworpenen heel moeilijk uit te spreken en sowieso te leren. Net zoals (Ως !) de Chinese communisten rond 1953 met een enorme ‘simplificatie’ hun eeuwenoude karakters in een veel gemakkelijker te schrijven jasje staken (veel minder streepjes per karakter) om meer mensen aan het lezen en het schrijven te krijgen en het onderwijs te ontlasten (een echte Homerische vergelijking of niet soms?), zo (τως) voerden in de vijfde eeuw voor Christus imperialistische Macedoniërs een grondige en uitgebreide klinkervereenvoudiging door in het Grieks maar liefst vijf klinkers en tweeklanken tot de ‘ie’-klank van de muizenroep te reduceren. Al de oude klassieke schrijvers van voor die tijd zullen zich met hun oude botten in hun graf hebben omgedraaid. Maar deze niets ontziende ingreep leidde er wel toe, dat het Grieks als het Amerikaans/Engels van onze tijd – de eendentaal – met behulp van deze vermuizing van hun klinkend klankpalet een wereldtaal werd en ertoe bijdroeg dat de Griekse kunst en cultuur de basis werd van een hellenistische wereld, de oude, klassieke wereld. Koinè (κοινή) Grieks (algemeen Grieks, uitgesproken als kienie, volgens de uitspraakregels van toen en nu nog in het Grieks) kende nagenoeg iedereen met enige opleiding.

Erasmus

Taal is een machtig instrument. Die klinkerveranderingen brachten ook veranderingen in de spelling teweeg, maar toen was daar in een keer in de vijftiende en zestiende eeuw Desiderius Erasmus (Gouda 1467 (?) – Basel, zondag 12 juli 1536), geboren uit de relatie van een onbekende stadspastoor en zijn maagd (Lees: huishoudster, verzorgster, natuurlijk). Ondanks zijn lage maatschappelijke status als ‘bastaard’ kreeg hij toch een voortreffelijke VWO-opleiding met steun natuurlijk van zijn onbekende vader en mocht intreden in een mannenklooster, waar hij op zondag 24 april 1492 tot priester gewijd werd. Zoals bekend: Erasmus groeide op tot een hard werkende Rotterdammer met opgestroopte mouwen, een humanist/geleerde van wereldklasse, die zich ook nog eens bemoeide met de reformatie van

Luther en de klassieken op zijn duimpje kende. In 1528 verscheen van zijn hand de studie *'De recta Latini Graecique sermonis pronuntiatione'* (Over de juiste uitspraak van de Latijnse en Griekse taal), waarin hij aan de hand van een stuk of zes oude handschriften het toenmalige gesproken Grieks van zijn vermuizing (iotacisme of ook itacisme) afhielp en de oude uitspraak van de klinkers herstelde. Datzelfde deed hij ook met het Latijn, dat in Erasmus tijd ongeveer als het Italiaans werd uitgesproken. Deze herstelde uitspraakregels zijn sinds Erasmus' boek ingevoerd in het onderwijs in de klassieke talen in de Europese scholen. Ik weet echt niet of het Griekse onderwijs de regels van Erasmus omhelsd heeft en de prachtige verzen van Homeros nu precies zo declameert als ik in mijn tijd op Rolduc. Mijn Griekse gids was zeer wel op de hoogte van Erasmus werk uit 1528, maar ik heb niet doorgezeurd over hoe de Griekse gymnasiasten met Homeros verzen omgaan. Een ding is wel duidelijk: het nu in Griekenland gesproken en geschreven Grieks verschilt heel duidelijk van het klassieke Grieks vanwege het iotacisme, het verdwijnen van twee van de vijf naamvallen (dativus en ablativus) en het afschaffen van spiritus asper en lenis. Van de andere kant hebben Grieken die hun oude teksten gaan lezen natuurlijk een enorme voorsprong op eigenwijze jongentjes uit Kerkrade en de rest van Nederland. Zij lezen Herodotus wellicht, zoals wij Vader Cats aanpakken en Homeros als Vondel.

Ik hoor een enorme klap met de vlakke hand op oud hout vlak bij me en voel dat iemand me aan de haren trekt. "Hei, Crouzen, of moet ik soms Klotterbooke, Ten Hompel, Van der Karbargenbok tegen je roepen? Wat zit je daar weer te dromen en te suffen, man. Zeker weer met je hoofd in het Griekse zonnetje tussen al die ouwe zuilbrokken. Je leest gewoon te veel. Lees alleen de volgende zin maar eens van hoofdletter tot punt. Als jij zo doorgaat, haal je nog geen zes voor Grieks, samen met je buurman, bedoel ik, ha! ha! ha! Op heterdaad door Tagage!

Laur Crouzen oktober 2017

U kunt Laur per mail bereiken op: laur.crouzen@gmail.com

Hierna nog enige foto's gemaakt door de auteur van onvergetelijke en nog steeds gebruikte boeken.

de
Mattheus

47

MEHLER WOORDENBOEK

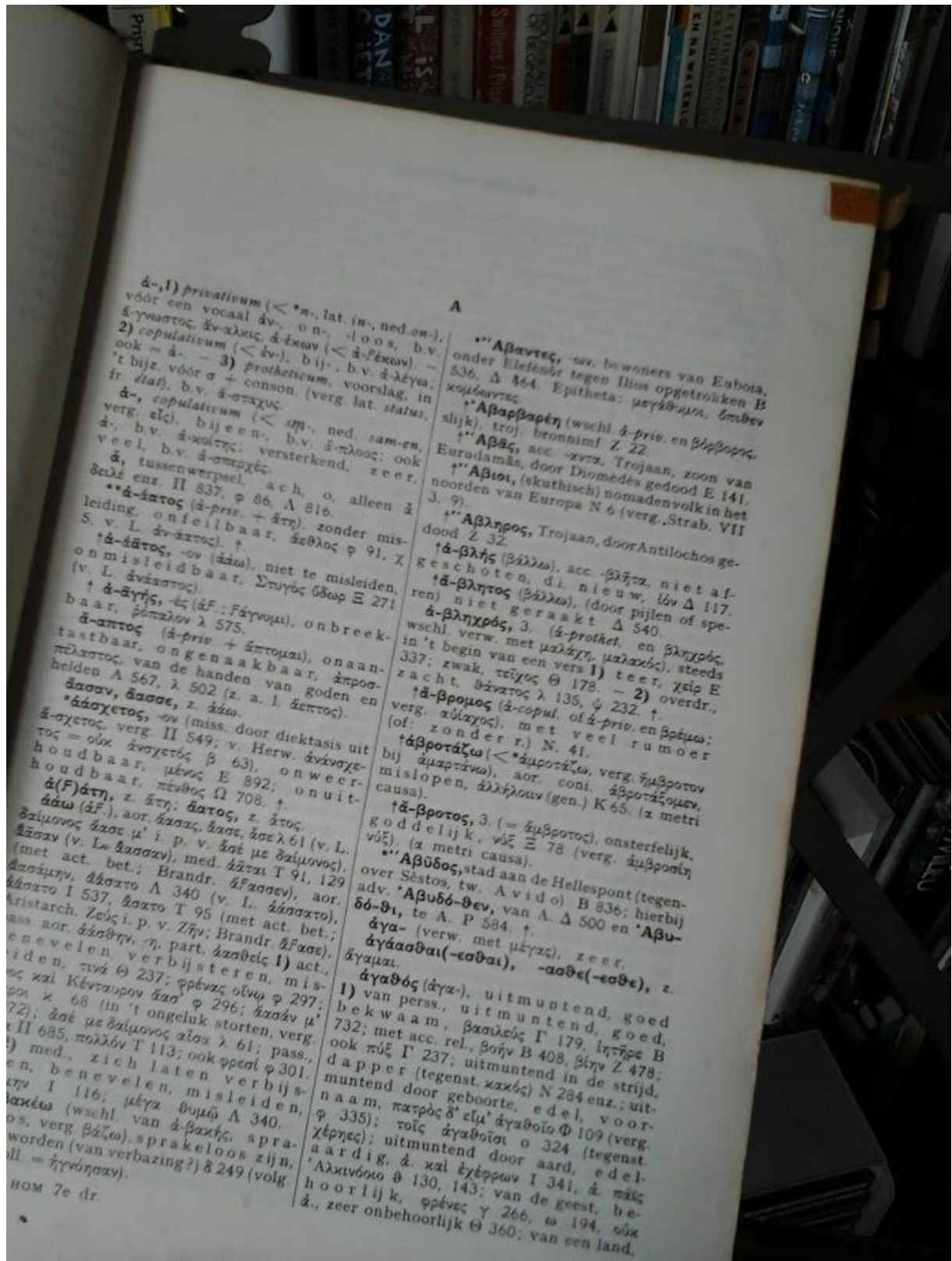
OP DE GEDICHTEN VAN HOMÉROS

Bewerkt door
DR. J. MEHLER
Oud-rector van het Beerna Lyceum

Achte druk

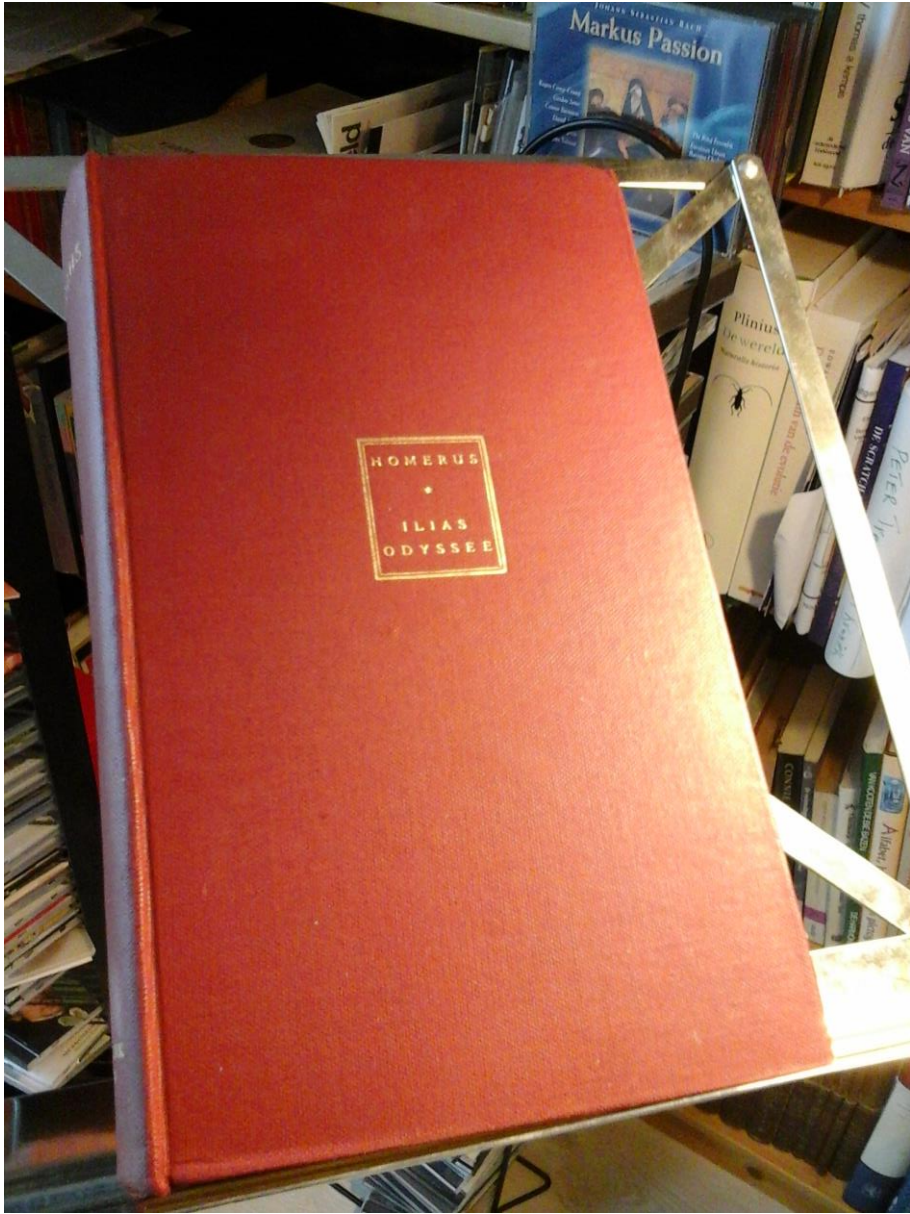
NIJGH & VAN DITMAR N.V.
ROTTERDAM / 's-GRAVENHAGE
1947

A

ἄ-, 1) *privativum* (< *n-, lat. in-, ned. on-),
 vóór een vocaal ἄν-, οἰ-, ἰοος, b.v.
 ἄγνωστος, ἄνελκας, ἄέκων (< ἄ-έκων) -
 2) *copulativum* (< ἐν-), bij-, b.v. ἄ-λέγας -
 ook = ἄ- - 3) *protheticum*, voorslag, in
 't bijz. vóór σ + conson. (verg. lat. status,
 fr. état), b.v. ἄ-σταχυς.
 ἄ-, *copulativum* (< σπ-, ned. sam-en,
 verg. εἰς), bij een-, b.v. ἄ-πλοος: ook
 veel, b.v. ἄ-σπαρχέ-
 ἄ, *tussenwerpsel*, ach. o. alleen ἄ
 δαλέ enz. II 837, φ 86, Λ 816.
 **ἄ-ἴατος (ἄ-priv. + ἴατ), zonder mis-
 leiding, onfeilbaar, ἀεθλος φ 91, χ
 S. v. L. ἀν-ἴατος), †
 ἄ-ἴατος, -ον (ἴαω), niet te misleiden,
 onmisleidbaar, Στυγός ὕδωρ E 271
 (v. L. ἀνίατος), †
 † ἄ-ἄγής, -ές (ἄγ-, ἄγνυμι), onbreek-
 baar, ῥόπαλον λ 575.
 ἄ-ἄπτος (ἄ-priv. + ἄπτομαι), onaan-
 tastbaar, ongenaakbaar, ἀπρο-
 πλάτος, van de handen van goden en
 helden A 567, λ 502 (z. a. l. ἄπτος).
 ἄασαν, ἄασσε, z. ἄάω.
 ἄασχετος, -ον (miss. door diektasis uit
 ἄσχετος, verg. II 549; v. Herw. ἀνάσχε-
 τος = οὐκ ἀνάσχετός β 63), onweer-
 houdbaar, μένος E 892; onuit-
 houdbaar, πένθος Ω 708, †
 ἄ(F)άτη, z. ἄτη; ἄατος, z. ἄτος.
 ἄάω (ἄF.), aor. ἄασας, ἄασε, ἄσε λ 61 (v. L.
 ἄσαν (v. L. ἄσσαν), med. ἄσται T 91, 129
 (met act. bet.; Brandr. ἄσασεν), aor.
 ἄασατο I 537, ἄασατο Λ 340 (v. L. ἄσασατο),
 Aristarch. Ζεύς i. p. v. Ζῆν; Brandr. ἄσασε),
 aor. ἄάσθη, -η, part. ἄασθείς I) act.,
 eenevelen, verbijsteren, mis-
 leiden, πινά θ 237; φρένας οἶνος φ 297;
 ἄσας και Κένταυρον ἄασ' φ 296; ἄσάν μ'
 φ 68 (in 't ongeluk storten, verg.
 II 685, πολλόν T 113; ook φρεσί φ 301.
 2) med., zich laten verbijst-
 en, benevelen, misleiden,
 ἄσασατο I 116; μέγα θυμῷ Λ 340.
 ἄακέω (wischl. van ἄ-βακέω, spra-
 os, verg. βάζω), sprakeloos zijn,
 worden (van verbazing?) δ 249 (volg.
 ill. = ἡγνώσαν).
 nom 7e dr.

Eerste bladzijde uit Mehler

H O M E R U S
I L I A S
O D Y S S E E

*
J. C. BRUIJN
C. SPOELDER
*

ZEVENDE DRUK

HAARLEM
H. D. TJEENK WILLINK & ZOON N.V.

1962

2. bronse
V 2

HERODOTUS HISTORIËN

DOOR
J. J. E. HONDIUS
EN
J. A. SCHUURSMAN

ZEVENDE DRUK

f 12,50

J. B. WOLTERS / GRONINGEN / 1960